

OVERZICHT

der voornaamste waarnemingen op ornithologisch gebied van 1 Mei 1903—30 April 1904.

(Vervolg van blz. 106.)

Buteo Zimmermannae Ehmcke. — Valkbuiserd. Den 30^{en} April werd een exemplaar gevangen op het landgoed Twickel bij Delden (O.) Het is wederom de heer H. Michel geweest die het geluk had dit tweede voorwerp voor onze fauna te bemachtigen. Men zal zich herinneren dat het eerste 16 April 1902 ter zelfder plaatse werd gevangen. Beide vogels bevinden zich in mijne verzameling (S.)

Haliaetus albicilla (L.) — Zeearend. De Rotterdamsche Diergaarde ontving een op 20 November aan de Maas beneden Rotterdam geschoten, nog niet in volle kleur zich bevindend exemplaar (Büttikofer).

In het laboratorium van den heer Ter Meer te Leiden zag ik een zeer fraai vrouwelijk exemplaar dat 24 November nabij Kloetinge (Z.) was geschoten. Het is een vogel op middenleeftijd, op alle deelen donkerbruin gekleurd; de snavel is bruinzwart, de staartpennen zijn gedeeltelijk bruinzwart en grauwwit, veel gelijkend op de afbeelding op plaat XLI in O. von Riesenenthal's werk over de roofvogels van Duitschland (S.)

Milvus migrans (Bodd.) — Zwartbruine Wouw. Den 20^{en} Mei werd door mij een ♀ geschoten op het landgoed Twickel bij Delden (O.) Het wordt in mijne verzameling bewaard (Michel).

Dit is, voor zooverre in de litteratuur is aangegeekend, eerst het vijfde bekende exemplaar voor Nederland (S.)

Perdix perdix (L.) — Zeearend (*Haliaetus albicilla* ♀) opgezet door den heer H. H. ter Meer. Patrijs. Op het landgoed Angerenstein bij Arnhem behorende aan den heer baron Van Tuijl van Serooskerken, bevond zich in September eene vlucht van 24 stuks waarbij vier witte. Op 7 en 8 dier maand werden van deze vier, drie stuks geschoten, welke mij door den heer Van Tuijl welwillend zijn aangeboden. Twee daarvan zijn geheel wit, de derde heeft een enkel normaal gekleurd veertje op den rug (S.)

Phalacrocorax graculus (L.) — Gekuijde Aalscholver. Van den heer F. Lieftinck te Groningen ontving ik voor het museum van Artis een ♀ 't welk op het Reitdiep bij die stad was geschoten. (Kerbert).

Dit is het vijfde bekende exemplaar voor Nederland; merkwaardigerwijze zijn deze vijf alle wijfjes (S.)

Sula bassana (L.) — Jan van Gent. Ik ontving in het begin van October een exemplaar dat op de heide bij Oss (N.-Br.) was bemachtigd (E. Blauw).

Waarschijnlijk is deze vogel landwaarts in gedreven door den hevigen storm die tusschen 5 en 7 October heeft gewoed. Eenigen tijd te voren werd een Jan van Gent waargenomen in de bergen van het Zwitsersche Kanton Freiburg (Orn. Beob. 1903 N°. 42) (S.).

Ardeola ralloides (Scop.) — Ralreiger. Een ♂ op 10 Augustus te Aalsmeer (Z.-H.) geschoten, werd voor het Museum van Artis ontvangen. (Kerbert).

Zoover ik weet is dit het eerste exemplaar dat sedert 1860 in Nederland met zekerheid is aangetroffen (S.).

Ciconia nigra (L.) — Zwarte Ooievaar. Toen ik mij in Augustus op Texel bevond, vernam ik dat zich aldaar een voorwerp ophield; zelf heb ik dat echter niet kunnen waarnemen (Lieftinck).

Den 3^{en} September 's avonds zagen wij van zeer nabij een exemplaar op Zeeburg bij Amsterdam (Delsman & Keyser).

Platalea leucorodia L. — Lepelaar. Den 11^{en} Juni werd alhier (Bemmel, Geld.) een exemplaar geschoten; in deze streek eene hoogst zeldzame verschijning (S. M. S. Stolk).

1 September werd een jong exemplaar geschoten te Smilde (Dr.) in welke streek de soort niet dan zeer zelden wordt gezien (Lieftinck).

Plegadis falcinellus (L.) — Ibis. Den 29^{en} Augustus werd een ♀ geschoten te Eemnes-buiten (Utr.) en 10 September een oud ♂ bij Kampen. Beide zijn in het Museum van

Artis geplaatst (Kerbert)

Ter praepareering ontving ik een ♀ dat 4 September door den heer Van Steyn, Intendant van het Koninklijk Paleis het Loo bij Vaassen (Geld.) is geschoten (Ter Meer).

Arenaria interpres (L.) — Steenlooper. Een ♂ in het volkomen zomerkleed werd 18 Mei bij Hornhuizen (Gr.) gevangen (Rietema).

Charadrius pluvialis L. — Goudplevier. 11 Maart werd bij Dokkum een lichtgekleurd vrouwelijk exemplaar gevangen, het welk

door mij werd aangekocht. Bij dezen vogel is de gele tekening der vederranden op de bovendeelen en de hals. zijden normaal, maar de vederen zelf zijn grootendeels wit in plaats van zwart, terwijl op den rug de wortelhelft der vederen bruingrijs is en zich hier en daar een zwart vlekje voordoet. In de witte, zeer afgesleten vleugels zijn de dekvederen der hand en het kleine gevederte aan de vleugelbocht, zoomede de kleinere slagpennen lichtbruinachtig, welke kleur eveneens te zien is op de schachten der langste pennen, die echter over het uiterst derde gedeelte weder wit zijn. De onderdeelen en de zijden van den romp zijn geheel wit, de snavel en de pooten bruinzwart (S.).

Phalaropus hyperboreus L. — Grauwe Franjepoot. Respectievelijk op 2 en 18 September en 6 October werd telkens één exemplaar op Texel geschoten. Buitendien werden daar nog enkele voorwerpen waargenomen (Daalder.) Artis ontving voor het Museum een exemplaar op 2 December te Eemnes (Utrecht) geschoten (Kerbert).

Scolopax rusticola L. — Houtsnip. Reeds den 21^{en} Augustus werd door mijn oppasser een exemplaar gezien (Wurfain).

Gallinago gallinago (L.). — Watersnip. 29 Augustus werd te Marrum (Fr.) een lichtgekleurd exemplaar geschoten dat zich thans in mijne verzameling bevindt.

♂. De geheele vogel ziet er grauwwachtig isabelkleurig uit. De lengtestrepen over bovenkop en rug die bij den normalen vogel zwartbruin zijn, vertoonen bij dit individu een veel lichtere kleur. De uiteinden der binnenste slagpennen zijn donkerbruin, witachtig gezoomd. De penne van de hand en den arm zijn lichtgrijs; de onderdeelen witachtig geel met isabelkleurige lengtevlakjes aan de kopzijden, den hals, de keel en de bovenborst en flauwe dwarsbandjes op de zijden van het lichaam. Pooten vleeschkleurig geel. Snavel 7.4 cM. (S.).

Pelidna alpina Schinzi (Brehm). — Kleine bonte Strandlooper. In vorige verslagen zijn door mij eenige mededeelingen gedaan betreffende het broeden dezer soort in Nederland. Ik ben thans in staat deze mededeelingen nader aan te vullen. Den 22 April 1903 ontving ik, met verzoek om determinering, twee eieren van den heer Tj. de Vries te Leeuwarden. Deze eieren, welke den 14 d. t. v. te Suawoude (Fr.) waren gevonden, bleken van het kleine strandbokje te zijn en werden mij welwillend door den zender afgestaan. Later deelde de heer De Vries mij mede dat nog een 25-tal eieren dezer soort in April waren gevonden tusschen Garijp, Eernewoude en Boornbergum. Enkele dezer broedplaatsen waren reeds bekend ten tijde van Albarda; thans blijkt uit het aantal gevonden eieren dat dit strandlooptje in sommige streken van Friesland lang geen zeldzame broedvogel is.

Ongeveer terzelfder tijd ontving ik nog een ei dezer soort, 't welk door den heer Van der Werff bij een poelier te Leeuwarden was aangetroffen. De vindplaats daarvan is mij niet bekend geworden, wel dat het deel uitmaakte van een legsel van drie stuks.

Verder werd een nest met twee eieren den 6en Mei op Texel gevonden, welke eieren ik van den heer Daalder ontving met de van 15 Mei gedagteekende mededeeling, dat zich destijds vele kleine bonte strandloopers op het eiland ophielden. Ook daar ter plaatse mag mitsdien deze soort tot de gewone broedvogels gerekend worden (S.).

Tringa canutus L. — Kanoetstrandlooper. Den 2en Juni ontving ik van den heer H. Rietema twee den vorigen dag nabij Hornhuizen (Gr.) gevangen exemplaren waarvan het eene het volkomen zomerkleed, het andere het winterkleed draagt. Bij sectie bleek eerstgenoemde een ♀, de laatste een ♂ te zijn. Het is vrij opvallend dat, terwijl de bij ons tegen het einde van Mei naar hunne broedplaatsen doortrekkende vogels steeds in bruiloftskleed zijn, laatstgenoemde nog in winterdos is. Van de vele mannetjes die ik in den loop der jaren in dat seizoen in handen kreeg, droeg niet één het winterkleed. De thans ontvangen vogel, een oud ♂ met tamelijk afgesleten veeren, vertoont van het fraaie roestrood dat de soort in het voorjaar aanlegt, geen spoor (S.).

Rhyacophilus glareola (L.). — Boschruiter. 3 Augustus werd eene kleurvarieteit geschoten te Waalwijk (N.-Br.). Tot mijn genoegen is dit voorwerp dat mij in zeer onfrisschen en gehavenden toestand bereikte, nog kunnen worden geprepareerd. Het is een ♂ in zeer sterk afgedragen gevederte zoodat van de uiteinden van verscheidene slagpennen over eene lengte van 2 à 3 cM. niets dan de schachten overblijven. Do vogel is grootendeels wit, wat aan kop, keel en bovenborst nog het best te zien is; de overige deelen zijn erg vervuild en daardoor groezelig geel, terwijl de langste vleugelpennen grootendeels lichtbruin zijn. Op den

bovenkop en den rug vertoonen zich lichtbruine schachtstrepen en flauwe bandjes. Achterrug en stuit vuil paarsachtig. Onderdeelen vuilwit met slechts uiterst flauwe aanduiding van de gewone dwarsbanden terzijde van het lichaam. Staart vuilwit. Over rug en borst is, onderzekere verlichting, een flauwe zilverachtig paarse glans te zien. Snavel, normaal gekleurd, 3.2 cM.; pooten vuil lichtgeel (S.).

Stercorarius pomarinus Temm. — Middelste Jager. 14 November ontving ik een donkerbruin voorwerp van deze soort. (Lieftinck).

2 December ontving de Rotterdamsche Diergaarde een jong exemplaar, gevangen aan de noordkust van Friesland. (Büttikofer).

Artis ontving 24 October voor het Museum een exemplaar uit Staphorst (O.). (Kerbert).

Een ♀ werd 29 September dood gevonden op Texel; 19 October daar ter plaatse nog een ♀. (Daalder).

23 November werden te Hornhuizen (Gr.) twee voorwerpen, ♂ en ♀, en 26 d. a. v. nog een ♀ gevangen. (Rietema).

De vijf laatstgenoemde vogels zijn alle in mijn bezit gekomen; het zijn jongere individuen met weinig verlengde middelste staartpennen. Vier behooren tot de lichtkleurige, het vijfde (♀ van 29 Sept.) tot de donkerkleurige fase der soort. Bij eerstgenoemde fase is de onderzijde, dikwijls tot in den nek, wit of witgeel met donkerder of lichtere bruine dwarsbanden, 't geen vooral op de onderdekvederen van den staart uitkomt. Bij de donkere fase is de geheele vogel bijna eenkleurig zwartbruin, de vederen der bovendeelen met onduidelijke lichtere randen, op de onderdeelen iets duidelijker lichtbruin gezoomd, terwijl de bijna zwarte onderdekvederen van den staart vaalbruine dwarsbanden bezitten.

Hoewel de middelste jager in de noordelijke gewesten van de oude en nieuwe wereld een zeer gewone soort is, en bijvoorbeeld in Groot-Britannië des winters soms in menigte voorkomt, herinner ik mij geen jaar waarin de vangst van zooveel dezer vogels in Nederland als nu in 1903 werd gemeld. Zelf heb ik gedurende de voorgaande 18 jaren slechts éénmaal een exemplaar ontvangen. Tusschen de jaren 1858 en 1881 verzamelde van Wickevoort Crommelin slechts 7 stuks. De uitkomsten van 1903 mogen dus als zeer gunstig worden aangemerkt.

S. pomarinus, ofschoon als alle jagers, een echte zeevogel, wordt nu en dan zeer diep landwaarts in aangetroffen, tot in midden-Duitschland en in Zwitserland. In 1903 werd (18 September) een jong individu geschoten aan het Balatonmeer in Hongarije. (S.).

Stercorarius parasiticus (L.). — Kleine Jager. 18 November werd een levend exemplaar voor Artis ontvangen. Het was te Hornhuizen (Gr.) gevangen. (Kerbert).

19 October ontving ik een oud vrouwelijk voorwerp dat bij Koevorden (Dr.) was geschoten. (Lieftinck).

De heer de Jong te Leeuwarden zond mij een ♀, 't welk 12 October te Suawoude (Fr.) was geschoten. Deze vogel, een nog jong individu welks middelste staartpennen de overige slecht 1½ cM. in lengte overtreffen, is over het geheele lichaam van een zwartbruine roetkleur, welke op de bovendeelen en op de onderdekvederen van den staart meer in het zwart trekt. Staartpennen op de wortelhelft wit. Lichtbruine vlakjes aan nek en halszijden vormen een onduidelijken krans. De kleine dekvederen en binnendekvederen der vleugels, borst en buik zijn lichtbruin gevlekt. De onderdekvederen van den staart hebben smalle lichtbruine zoomen aan de buitenvlag, en de langste vleugelpennen een witachtig apicaal vlekje.

Deze vogel is verreweg het donkerste exemplaar in mijne verzameling en behoort tot de donkere kleurphase die hoofdzakelijk ten zuiden van den poolcirkel broedt. (S).

Larus minutus Pall. — Dwergmeeuw. 8 Mei schoot ik op de Schelde bij Bergen-op-Zoom een exemplaar in overgangskleed. Geheele lengte 29,5 cM., snavel 24, tarsus 26 m.m.

De snavel is zwart; de kop zwartbruin gemarmerd; hals licht meeuwenblauw; rug meeuwenblauw; staart wit met vier zwarte vlekken aan het uiteinde der twee vederen volgende op de buitenste die geheel wit zijn. Vleugels aan de bovenzijde grijsbruin met bruinzwart, aan de onderzijde donker grijs. Groote slagpennen op de buitenvlag zwart, op de binnenvlag zwart met wit, aan de punt zwart. Onderdeelen wit met zeer zachte rose tint. Pooten rood, nagels zwart. (La Fontyn).

Zoover mijn ondervinding gaat, is dit de eerste maal dat de dwergmeeuw in het voorjaar in Nederland wordt waargenomen. Wel trekken jaarlijks exemplaren langs onze kusten in den laten herfst en in den winter, en zoo werden dit jaar weer telkens één voorwerp op 29 November en 16 Januari gevangen aan de noordkust van Groningen, welke zich in mijne collectie bevinden, maar nimmer ontving ik tot dusverre voorjaarsvogels. Evenmin blijkt uit eenigen mij toegankelijken catalogus of wel uit ornithologische verslagen van vroeger jaren dat *L. minutus* Nederland in het voorjaar bezoekt. Eene verklaring hiervoor is gemakkelijk te vinden in de omstandigheid dat de trek, die in den herfst meest van N. O. naar Z.W. gericht is, in het voorjaar geheel anders verloopt, zoodat de voorwerpen van *L. minutus* die hun ver oostelijk van Nederland gelegen broedgebied langs den van Z. naar N. loopenden weg willen bereiken, op grooten afstand van ons verwijderd trekken. De door den heer La Fontyn geschoten meeuw kan op dezen regel eene uitzondering hebben gemaakt, maar ook is het niet onmogelijk dat de vogel binnen of dichtbij onze grenzen heeft overwinterd en alzoo op een voor deze soort ongewoon tijdstip werd aangetroffen (S.).

In het Museum alhier (Groningen) zag ik een ♀ dat 21 Januari te Westernieland was gevangen. (Lieftinck).

Procellaria leucorrhoea V. — Vaal Stormvogeltje. 9 October (dus na den storm van 6—7 dier maand) ontving ik een in een staltnet op het Groninger wad gevangen ♂. Verder zag ik de volgende voorwerpen: 13 November een van Westernieland, 14 November drie van het Uithuizerwad (Gr.) en 1 December nog een van laatstgenoemde plaats. Tegenover deze zes exemplaren van *P. leucorrhoea* staat geen enkel van *P. pelagica*. (Lieftinck).

Anser erythropus (L.) — Dwerggans. Voor de Diergaarde van Artis ontving ik 7 November een bij de Lichtmis (O.) gevangen exemplaar. (Kerbert).

Cygnus bewicki Yarr — Kleine Zwaan. Op Texel werd 24 November een oud exemplaar geschoten. (Daalder).

Voor Artis ontving ik levend:

- 1e. een jong, nog grijs met vleeschkleurigen snavel, 27 October gevangen bij de Lichtmis (O.);
- 2e. een oud exemplaar, Foxhol (Gr.), 29 October;
- 3e. een idem, de Lichtmis (O.), 18 November. (Kerbert).

Den 7^{en} Maart vond ik bij een poelier te Amsterdam een voorwerp dat volgens opgave in Noord-Holland was geschoten. De vogel was zuiver wit; alleen was om den snavel de bekende gele aanslag zichtbaar. Het geel van den snavel was grauw gevlekt. (Swaan).

In Maart werd nog een exemplaar nabij Zeist geschoten (S.).

Colymbus auritus (L.) — Kuifduiker. 5 Januari zag ik op een uitstapje naar IJmuiden (N.H.) een aantal dezer vogels. De eerste vloog langs mij uit de kom tusschen de beide hoofden naar den mond der haven. Ik volgde hem en zag toen nog drie andere rustig in mijne onmiddellijke nabijheid rondzwemmen. Later vlogen nog drie stuks in zuidelijke richting over zee, terwijl ik op mijn terugtocht naar het dorp, onder een steiger tusschen den wal en een paar visschersvaartuigen een exemplaar rustig zag drijven en duiken alsof er in zijn buurt geen leven en bedrijf ware geweest. Met het horloge in de hand nam ik ettelijke malen waar dat zij bij het duiken ongeveer 15 seconden onder water blijven. Wanneer zij duiken, doen zij een klein sprongetje en verdwijnen dan in de diepte. Eenmaal kwam een boven met een klein vischje in den bek. Van tijd tot tijd maakten zij een piepend geluid. De vogel in de haven maakte voortdurend een schokkende beweging met den kop en hapte daarbij gapend in de lucht. Wanneer zij drijven, houden zij de pooten wijd uiteen; wanneer zij zwemmen, slaan zij de pooten beurtelings ver naar achteren. Het exemplaar in de haven was stellig een wijtje; de andere waarschijnlijk ook. (Swaan).

Mr. R. Baron SNOUCKAERT VAN SCHAUURG.

Neerlangbroek, Mei 1904.

Vragen en Korte Mededeelingen.

Amsterdamsche Entomologische Club.

Op Zaterdag 28 Mei 1904 hield de „A.E.C.“ hare 32ste bijeenkomst, onder voorzitterschap van Dr. J. Th. Oudemans, des avonds te 8 uur, in „Zeemanshoop“. Aanwezig 10 leden. De heer Jaspers is met kennisgeving afwezig.

De heer Heinsius deelt aan diegenen der aanwezigen, die zulks verlangen, exemplaren uit van het Meinummer van het „Maandblad der Ned. Natuurhist. Vereeniging“, bevattende de lijst van grootere soorten van Nederlandsche kevers, voor welker verkrijging door ruil Dr. Everts zich aanbeveelt.

De heer Mac Gillavry vertoont vrouwelijke exemplaren van een waterkever, *Helochares*, die de eieren in een zak aan het achterlijf medevoeren. Hij bespreekt de langdurige metamorphose eener *Anthrenus*-soort, welker larven bij hem ruim anderhalf jaar leefden en reeds vrij groot waren, toen zij gevonden werden. Ook worden larven van *Tiresias serra* F. ter bezichtiging gesteld, alsmede exemplaren van den zeldzamen *Lixus punctiventris* Bohem., in de duinen aangetroffen, en van *Nacerda melanura* L., welke onderling bijzonder veel in grootte verschillen, n.l. van 7.5 tot 13 m.m. Eindelijk beschrijft Spreker nog de wijze, waarop eene door hem waargenomen kortschildkeverlarve zich gedroeg bij de vermeestering van een aardworm; zoolang de larve, die den worm aan het staarteinde vasthield, kans had, het van den zich in den grond terugtrekkenden worm te winnen, bleef het bij een zoo sterk mogelijk trekken, doch toen de worm sterker bleek dan de larve, zoodat aan deze hare prooi zou ontgaan, liet de larve haar los, spoedde zich naar voren en beet den worm bij den grond door; aldus viel haar in elk geval een stuk van het dier ten deel.

De heer Bouman heeft eenige Nederlandsche vlinders medegebracht, waarvan de determinatie bij hem niet geheel vast staat. De voorzitter verleent zijne hulp, om deze tot zekerheid te brengen.

De heer Van Beek vertoont een paar *Plecoptera*, bestemd als *Isogenus nubecula* Newm. en *Nemura variegata* Ol.; verder eenige bladwespen, *Abia scircea* L. en *Lyda erythrocephala* L., een paar vlinders, *Cerura furcula* Cl. en *Heliaca tenebrata* Sc. en verschillende *Diptera*.

De heer Leefmans laat eenige *Coleoptera* en *Diptera* rondgaan, ten deele te Laren (N.H.) gevangen.

De heer Roelofs toont eene reusachtige gal van *Cecidomyia saliciperda* L. Duf., bij Amsterdam gevonden, alsmede schildluizen op heide en meidoorn; verder eene